

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
t.a.v. de Minister en de Staatssecretaris

Jeugdstem hoofdkantoor

Pand Zuid
IJsbaanpad 9-11
1076 CV Amsterdam
020 521 99 50
info@jeugdstem.nl
www.jeugdstem.nl

Datum 19-05-2023

Landelijk nummer cliënten

088 555 1000

Betreft Reactie Jeugdstem – *vertrouwenspersonen AKJ* op internetconsultatie
Wijziging van het Besluit Jeugdwet in verband met de Wet rechtspositie
gesloten jeugdhulp

Geachte Minister, geachte Staatssecretaris,

Op 7 april 2023 heeft u een internetconsultatie uitgezet op het voorstel Wijziging van het Besluit Jeugdwet in verband met de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp. Jeugdstem – *vertrouwenspersonen AKJ* – aanbieder van onafhankelijk vertrouwenswerk voor alle cliënten van de Jeugdwet, Veilig Thuis-organisaties en de Raad voor de Kinderbescherming maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid de voorgestelde wijziging van advies en opmerkingen te voorzien.

Jeugdstem – *vertrouwenspersonen AKJ*

De vertrouwenspersonen van Jeugdstem bezoeken alle gesloten jeugdhulpinstellingen in heel Nederland. Dit doen zij sinds de start van de gesloten jeugdhulp in 2008. Iedere groep jeugdigen heeft een eigen vertrouwenspersoon die hen elke week op een vast moment bezoekt. Tijdens dit bezoek legt de vertrouwenspersoon persoonlijk contact met de jeugdigen. De vertrouwenspersoon maakt kennis met nieuwe jeugdigen, geeft hen het 'Ken je rechten'-boekje en informatie en advies over hun rechten, de jeugdhulp en het vertrouwenswerk en ondersteunt hen (ter plaatse) bij het bespreekbaar maken van hun vragen en klachten. Daarnaast ondersteunt de vertrouwenspersoon bij klachtenprocedures richting de klachtencommissie, de RSJ, het tuchtrecht en de andere betrokken instanties zoals de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, de gecertificeerde instelling (jeugdbescherming of -reclassering) of de gemeente. Tevens biedt Jeugdstem informatie, advies en ondersteuning aan de (pleeg)ouders van jeugdigen die in de instelling voor gesloten jeugdhulp verblijven. Zodoende hebben de vertrouwenspersonen een zeer goed beeld van de praktijk van de gesloten jeugdhulp en vanuit die blik geeft Jeugdstem advies op onderhavig voorstel.

Vanaf de volgende pagina geven wij, per onderdeel, reactie op de voorgestelde wijzigingen. De reactie bestaat uit verhelderingsvragen, opmerkingen en wijzigingsvoorstellen.

Cameratoezicht

- Het cameratoezicht zoals nu gereguleerd wordt middels het wetsvoorstel Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp en de nu voorgelegde wijzigingen van het Besluit Jeugdwet betreft toezicht op de individuele jeugdige. De voorgestelde wijzigingen geven geen wettelijke basis voor collectief/algemeen toezicht op bijvoorbeeld de gang waaraan de slaapkamers zich bevinden en de hal. **Klopt deze aanname?** JeugdStem is van mening dat (algemeen/breed) cameratoezicht zo veel als mogelijk vermeden moet worden. Er dient dus geen wettelijke basis gecreëerd te worden voor cameratoezicht, anders dan individueel toezicht voor een specifieke jeugdige in een specifieke situatie als persoonlijk toezicht ongewenst of niet passend is.
- Nota van Toelichting, p. 7: *“Het is aan de jeugdhulpaanbieder om uitsluitend gebruik te maken van camerabeelden of van camerabeelden in combinatie met geluid.”*
  - Hoe wordt hiertoe besloten? Kan dat per jeugdige verschillen of is dat een integrale keuze?
  - Jeugdigen en bezoekers moeten actief geïnformeerd worden over het cameratoezicht inclusief of ze alleen te zien of ook te horen zijn.
  - Cameratoezicht met geluid, zoals de Nota van Toelichting als mogelijkheid aangeeft, is onzes inziens vrijwel nooit in verhouding tot het doel van toezicht. Het brengt een nog grotere inbreuk met zich mee op de privacy van de jeugdigen.
- **Artikel 6.2.1**
  - Lid 1: Aan welke gevallen, waarbij persoonlijk toezicht niet mogelijk is, moet gedacht worden?
  - Toevoegen aan lid 1: De jeugdhulpaanbieder moet gemotiveerd vastleggen waarom wordt afgeweken van persoonlijk toezicht en voor cameratoezicht gekozen wordt.
  - Toevoegen aan lid 2: De jeugdige wordt hierbij tevens geïnformeerd of het cameratoezicht met alleen beeld, alleen geluid of beide betreft.
  - Lid 3: Is *“gegronde zorg heeft dat de jeugdige zichzelf tijdens het verblijf in die kamer of ruimte iets zal aandoen”* niet juist een reden om geen cameratoezicht in te zetten, maar te kiezen voor persoonlijk toezicht? En hoe wordt deze zorg vastgesteld of getoetst?
  - Lid 3 en lid 4: Hoe dient hiermee om gegaan te worden als er sprake is van sanitair op de kamer van de jeugdige, nu cameratoezicht in sanitaire ruimte nooit is toegestaan? Wij gaan ervanuit dat er in dat geval ook geen cameratoezicht mogelijk is op de eigen kamer van de jeugdigen.
- **Artikel 6.2.2**
  - Lid 1: JeugdStem is het eens met de beperking dat alleen diegene die betrokken zijn bij de verlening van jeugdhulp toegang hebben tot de beelden. Dat betekent dat beveiligingsmedewerkers of andere medewerkers geen toegang hebben tot de camerabeelden, omdat zij niet betrokken zijn bij de verlening van jeugdhulp.
  - Voorstel voor aanvullend lid 4:
In afwijking van het tweede lid draagt de jeugdhulpaanbieder ervoor zorg dat in geval er een klacht wordt ingediend, de camerabeelden van de situatie waarover geklaagd wordt, bewaard worden tot het moment waarop de klachtenprocedure inclusief de beroepsprocedure bij de RSJ is afgerond.

Vastpakken en vasthouden

- Vanuit dialoogsessies bij een jeugdhulpaanbieder met jeugdigen hebben wij begrepen dat met een aantal jeugdigen vooraf afspraken gemaakt (en vastgelegd) zijn over de wijze waarop ‘vastpakken en vasthouden’ zou worden ingezet. De jeugdigen gaven aan dat zij hierdoor meer regie hadden en er goede afspraken gemaakt zijn tussen hen en de medewerkers. Het verdient aanbeveling om dit, waar mogelijk, altijd te doen en dit op te nemen in het Besluit Jeugdwet of in de Nota van Toelichting.

- **Artikel 6.2.3**

- Lid 1: Jeugdstem ziet graag dat de wijze waarop invulling wordt gegeven aan en toegezien wordt op het op de 'proportionele en verantwoorde toepassing' van het vastpakken en vasthouden minder vrijblijvend is. In de Nota van Toelichting staat hierover: "De jeugdhulpaanbieder kan daarvoor zorgdragen door het opstellen van protocollen en het geven van voorlichting aan de medewerkers." Onzes inziens moet de jeugdhulpaanbieder protocollen vaststellen voor het proportioneel en verantwoord toepassen van de vrijheidsbeperkende maatregel 'vastpakken en vasthouden'. Hierdoor is voor zowel medewerkers als jeugdigen navolgbaar op welke wijze deze vrijheidsbeperving wordt toegepast.
- Lid 4: Hoe kan de jeugdige weten of een medewerker die de vrijheidsbeperkende maatregel 'vastpakken en vasthouden' heeft toegepast ook opgeleid is in het proportioneel en verantwoorde wijze toepassen ervan? Denk hierbij aan de situatie dat een jeugdige van mening is dat de er geen sprake is van een proportionele en verantwoorde wijze van toepassen en deze daarover een klacht wil indienen. Of een medewerker is opgeleid hiertoe is dan relevant voor de klachtbehandeling.
- Voorstel voor aanvullend lid 5: In het geval de jeugdige na het vastpakken en vasthouden pijnklachten of letsel heeft, wordt de jeugdige onverwijld gezien door een arts.

- **Artikel 6.2.4**

- Toevoegen aan lid 1: De insluiting kan ook voor het bezoek van de gedragswetenschapper beëindigd worden.
- Toevoegen aan lid 2: En blijft in overleg met de gedragswetenschapper om te oordelen of de insluiting beëindigd kan worden.

Insluiten

- "Het insluiten van een jeugdige is nog uitsluitend toegestaan in noodsituaties." (NvT, p. 2)
  - Is het begrip noodsituaties voldoende concreet? Een noodsituatie kan zeer breed geïnterpreteerd worden. Om dit te voorkomen is het helpend om nadere regels te stellen of in de Nota van Toelichting meer uitleg te geven over de noodsituatie.
- **Artikel 6.2.4**
  - Wijziging van lid 1: Het verdient aanbeveling de termijn van 4 uur terug te brengen naar maximaal 2 uur. Een verblijf in een insluitingsruimte van 2 uur is reeds een lange periode, voordat geëvalueerd wordt of het verblijf nog langer noodzakelijk is.

Verblijfsruimte

- **Artikel 6.2.5**

- Toevoegen aan lid 1: Hieraan dient toegevoegd te worden dat, naast een goede daglichttoetreding en verlichting, de jeugdige ook toegang dient te hebben tot een vorm van **tijdsbesef**. Een veel gehoorde klacht van jeugdigen is dat zij al snel geen besef meer hebben van tijd. Hierdoor hebben zij bijvoorbeeld het idee dat het verblijf veel langer duurt dan het daadwerkelijk is. Ook kunnen zij extra geïrriteerd of gestrest raken hierdoor. Door hen toegang te geven tot een klok, kunnen zij zelf zien hoe lang het verblijf in deze ruimte duurt.
- Toevoegen aan lid 4: de ruimte dient tevens **kindvriendelijk** te zijn.
- Voorstel voor aanvullend lid 5:
Jeugdigen moeten in de gelegenheid gesteld worden om spullen naar keuze mee te nemen naar deze verblijfsruimte. Hierover kunnen vooraf afspraken gemaakt worden die vastgelegd worden in het hulpverleningsplan. (Denk aan persoonlijk eigendommen, knuffels of spullen om zich mee te vermaken, mits veilig en verantwoord.)

Communicatiemiddelen

- **Artikel 6.2.7**

- Lid 3: minimaal één uur vs onbeperkt ligt nog wel ver uit elkaar. Jeugdigen zouden in basis meer tijd met hun mobiele telefoon moeten krijgen, afgestemd op leeftijd en ontwikkelingsniveau. Dus maatwerk boven de één uur moet aangemoedigd worden.
- Lid 3: JeugdStem gaat er vanuit de beschikking over de mobiele telefoon of een andere communicatiemiddel gaat om vrije tijd besteding en dat niet ook zakelijke telefoontjes of belmomenten met ouders uit dit uur moeten komen. Dat zou onwenselijk zijn en de jeugdige geen of nauwelijks tijd meer geven voor vrijetijdsbesteding op de mobiele telefoon of met een ander communicatiemiddel.
- Wijziging van lid 4: 'Beluisteren' is niet de juiste woordkeus in deze context. Het zou kunnen impliceren dat men vanuit een andere ruimte meeluistert zonder dat de jeugdige weet wie dat is of wat er mee gebeurt. Het verdient aanbeveling om dit te herformuleren naar:

Toezicht op telefoongesprekken bestaat uitsluitend uit het aanwezig zijn bij of meeluisteren met een telefoongesprek.

Hierdoor zijn er ook twee vormen van meeluisteren mogelijk, namelijk het in dezelfde ruimte aanwezig zijn en alleen de kant van de jeugdige horen (wat minder inbreuk maakt op de privacy) of het bellen op de speaker waardoor de medewerker beide kanten van het gesprek hoort (grotere inbreuk op de privacy).

Onderzoek aan lichaam, kleding en urine

- Het verdient aanbeveling om aan het voorstel tot wijziging van het Besluit Jeugdwet of de Nota van Toelichting toe te voegen dat ook voor het uitvoeren van een onderzoek aan lichaam, kleding en urine medewerkers opgeleid dienen te worden tot het op verantwoorde manier uitvoeren hiervan en dat de wijze van uitvoering in protocollen vastgelegd moet worden. Bij onderzoek aan lichaam en kleding moet hierbij aandacht zijn voor welke delen van het lichaam wel of niet aangeraakt mogen worden en op welke wijze. Voor urinecontrole dient aandacht te zijn aan de wijze waarop al dan niet toezicht gehouden wordt op het verzamelen van de urine.
- Mag er cameratoezicht zijn in de ruimte waar deze onderzoeken worden uitgevoerd? Gezien de aard van de onderzoeken en de inbreuk hiervan op de privacy en de lichamelijke integriteit is dit niet wenselijk.
- Wat kan en mag er gebeuren als een jeugdige weigert de kleding uit te trekken bij een onderzoek aan lichaam en kleding? Een jeugdige kan immers om grond hiervan niet vastgepakt/vastgehouden en uitgekleeft worden.
- Wat kan en mag er gebeuren als een jeugdige weigert om mee te werken aan een urineonderzoek? Een jeugdige kan immers niet gedwongen worden om te urineren, om extra te drinken of om ingesloten te worden totdat deze meewerkt of moet urineren.
- **Artikel 6.2.8**
  - Toevoegen aan lid 1: JeugdStem zou graag zien dat de jeugdige de mogelijkheid wordt geboden om inspraak te hebben in welke medewerkers hier wel of niet bij aanwezig zijn.
- **Artikel 6.2.9**
  - Lid 1: het verdient aanbeveling om de definitie van ondergoed te concretiseren. De definitie van ondergoed is kleding die direct op de huid gedragen wordt, doorgaans onder andere kleding. Hieronder valt dus, naast een onderbroek (of variant daarvan) en een BH (of variant daarvan), ook een hemd of ondershirt en eventuele andere onderkleding.

- Lid 1: Wat biedt de jeugdhulpaanbieder wanneer jeugdigen geen of nauwelijks ondergoed dragen op het moment van onderzoek? Welke mogelijkheden zijn om hun lichamelijke integriteit te waarborgen?
- **Artikel 6.2.10**
  - Voorstel voor een aanvullend lid (1): De afname van urine vindt plaats zonder direct visueel toezicht op de geslachtsdelen van de jeugdige.
Toelichting:
Het komt nog steeds voor dat jeugdigen urine moeten afstaan onder direct visueel toezicht op diens geslachtsdelen door een medewerker. Dit leidt tot een enorme inbreuk op de privacy en lichamelijke integriteit van de jeugdige en zou daarom niet toegestaan moeten worden.
- **Artikel 6.2.11**
  - Toevoegen aan lid 1: Ook op schrift en in dossier.
  - Toevoegen aan lid 3 (of de NvT): De kosten van een herhalingsonderzoek worden nimmer verhaald op de jeugdige.

Overige opmerkingen en vragen

- *“Voorts mag een vrijheidsbeperkende maatregel uitsluitend worden toegepast als dat noodzakelijk is teneinde de voor een specifieke jeugdige met de jeugdhulp beoogde doelen te bereiken of als dat noodzakelijk is voor de veiligheid of gezondheid van de jeugdige of anderen.” (NvT p. 5)*
  - Is het voldoende duidelijk wanneer iets echt noodzakelijk is voor de veiligheid of gezondheid?
  - Hoe wordt dat gewogen?
- Middels de voorliggend Wijziging van het Besluit Jeugdwet wordt voor een aantal vrijheidsbeperkende maatregelen geen nadere regels gesteld voor de wijze waarop deze worden uitgevoerd. Het verdient aanbeveling dat wel te doen voor de maatregel: *“onderzoek van poststukken afkomstig van of bestemd voor de jeugdige, uitsluitend in aanwezigheid van de jeugdige”* (artikel 6.3.2.5 lid 1 sub e).
Aanvullend te stellen regels:
  - Het onderzoek van poststukken mag niet tot gevolg hebben dat kennis genomen wordt van de inhoud van het poststuk.
  - Ontvangen poststukken worden, na binnenkomst, onverwijld gecontroleerd en uitgereikt aan de jeugdige.
  - Te verzenden poststukken worden op dezelfde dag gecontroleerd en verzonden.

Wij hopen dat u onze adviezen en opmerkingen ter harte neemt en wij zijn altijd bereid nadere toelichting te geven op onze standpunten.

Met vriendelijke groet,
Namens JeugdStem – vertrouwenspersonen AKJ,

Mr. J. Hellinga
Jurist